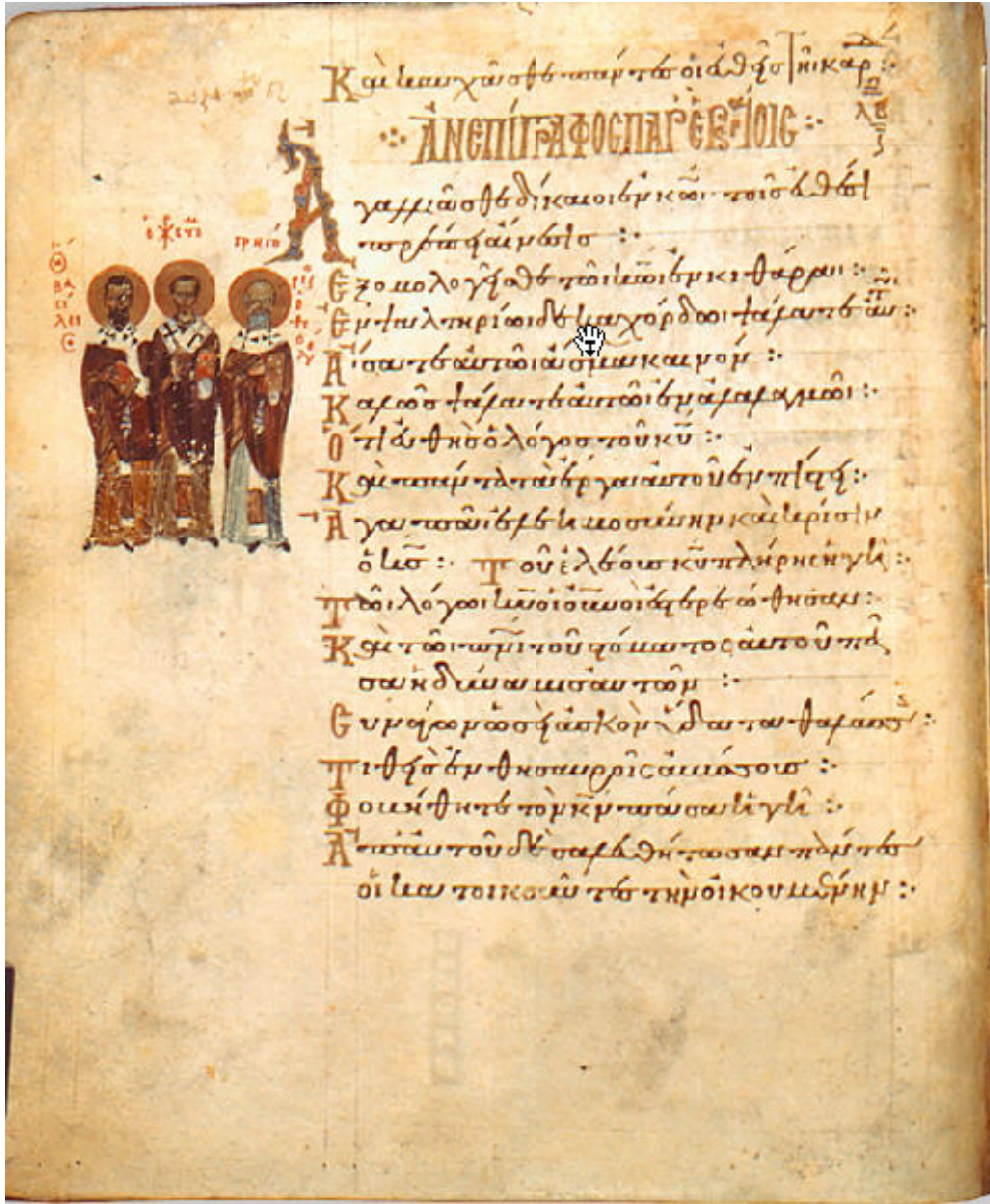
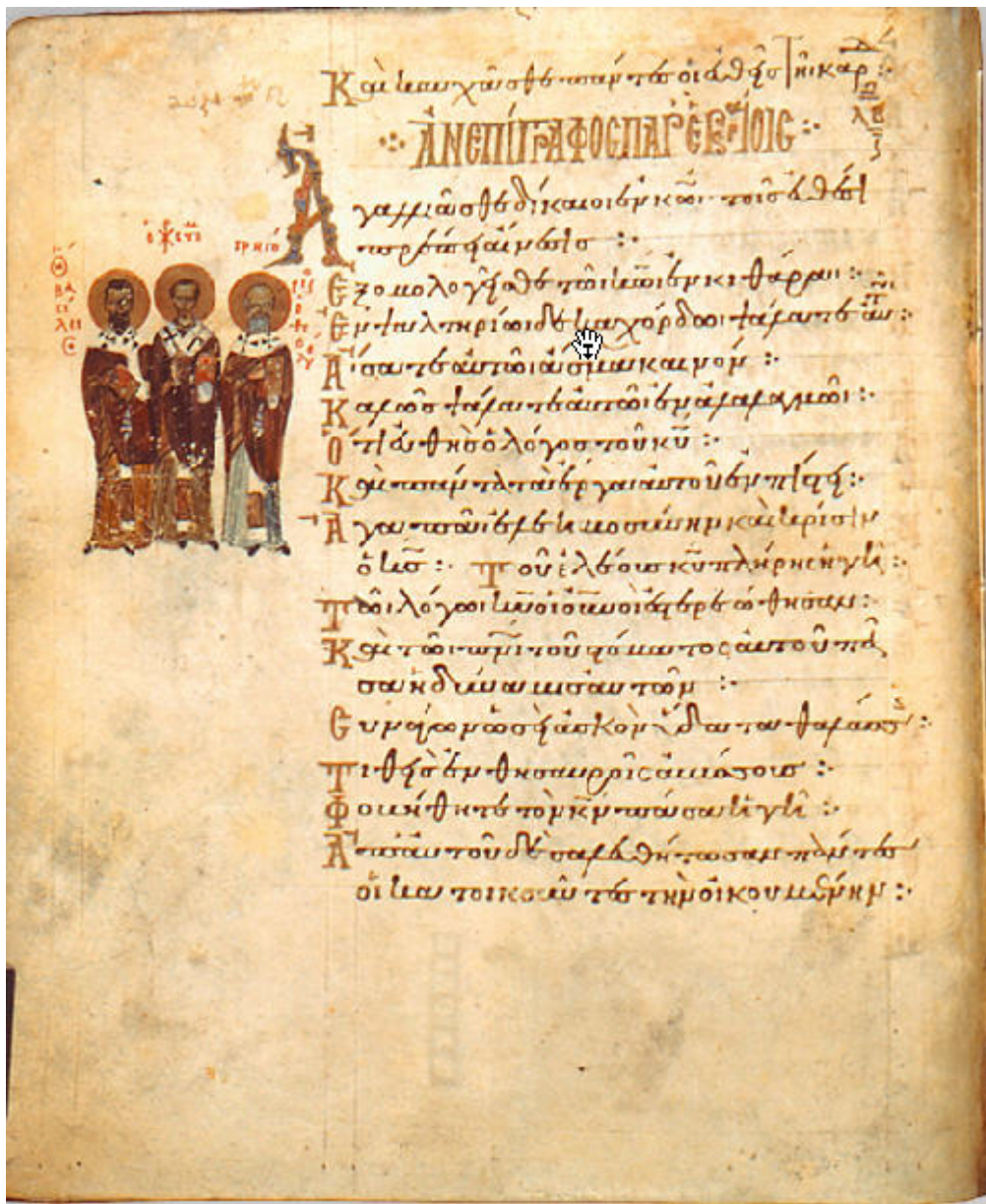

Άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος: Η ιδανική φιλία

Ορθοδοξία και Ορθοπραξία / Άγιοι - Πατέρες - Γέροντες

Οι Τρεις Ιεράρχες άγιοι Βασίλειος, Ιωάννης Χρυσόστομος και Γρηγόριος σε μικρογραφία από το βυζαντινό Ψαλτήρι του Θεοδώρου (περ. 1066)

Ἡ ιδανική φιλία άνθεϊ σέ περιβάλλοντα άμόλυντα από τήν άμαρτία και τήν συναναστροφή τῶν κακῶν και τῶν πονηρῶν.

Ἡ γοητεία τοῦ κακοῦ και ἡ φαυλότητα τῆς ζωῆς ἔχουν άμαυρώσει ὅλα τά καλά τοῦ βίου μας. Καί μεταξύ αὐτῶν τῶν καλῶν συμπεριλαμβάνονται και οἱ φιλίες. Κάτω από τό γενικό ξεπεσμό και ἔξευτελισμό τῆς ζωῆς χάθηκαν ἡ άλλοτριώθηκαν κι αὐτές. Κι ὁμως, φίλοι μου, ὅλοι ἔχουμε ανάγκη μιᾶς γνήσιας, ἀληθινῆς, δυνατῆς και πραγματικῆς φιλίας. Δύσκολα κτίζονται τέτοιες φιλίες. Εὔκολα καταστρέφονται. Κι ὅσοι απέκτησαν τέτοιες ζηλευτές φιλίες ἔζησαν εὐτυχισμένοι. Γι' αὐτό θά σᾶς δώσω τήν συνταγή τῆς ιδανικῆς φιλίας. Ὅχι ἐγώ. Ἐσεῖς τό ξέρετε,

ὅτι πάντα ἀφήνω ἐκείνους πού ξέρουν τά θέματα τῆς ζωῆς μας καλύτερα ἀπό μᾶς νά μᾶς ποῦν τήν σοφή συμβουλή τους. Ἔτσι ἀνεκάλυψα στόν ἅγιο Γρηγόριο τόν Θεολόγο τίς προϋποθέσεις μιᾶς μεγάλης φιλίας, σάν αὐτή, πού εἶχε ὁ ἴδιος μέ τόν Μέγα Βασίλειο. Ὁ ἴδιος ἔλεγε, ὅτι «ἐφαίνετο νά ἔχωμεν οἱ δύο μας μίαν ψυχὴν πού ἑκατοικοῦσεν εἰς δύο σώματα. Τότε πλέον ἐγίναμεν τά πάντα ὁ ἕνας διὰ τόν ἄλλον, ὁμόστεγοι, ὁμοτράπεζοι, συμφυεῖς, ἀποβλέποντες εἰς τό ἴδιο καί πάντοτε αὐξάνοντες ὁ ἕνας τόν πόθο τοῦ ἄλλου, ὥστε νά γίνῃ θερμότερος καί μόνιμος».

Ἄς δοῦμε λοιπόν πῶς ἐκτίσθη αὐτή ἡ ζηλευτή, εὐλογημένη καί πασίγνωστη φιλία τῶν δύο μεγάλων ἀνδρῶν καί ἀγίων πατέρων μας. Ἔτσι θά διδαχθοῦμε κι ἐμεῖς τά μεγάλα μυστικά τῆς εὐτυχισμένης ζωῆς.

Ἡ ἀληθινή φιλία πρέπει νά εἶναι «θεῖος καί φρόνιμος ἔρωσ» ἀπηλλαγμένος ἀμαρτίας. Γράφει ὁ ἅγιος Γρηγόριος: «Οἱ σωματικοί ἔρωτες, καθὼς ἀφοροῦν τά πράγματα πού περνοῦν, περνοῦν κι ἐκεῖνοι ὅπως τά ἔαρινά λουλούδια. Οὔτε ἡ φλόγα μένει, ὅταν τά ξύλα τελιώσουν, ἀλλά χάνεται μαζί μέ αὐτά πού τήν τρέφουν, οὔτε ὁ πόθος ὑπάρχει, ὅταν τό προσάναμμα σβῆσῃ. Οἱ θεῖοι ὅμως καί φρόνιμοι ἔρωτες, ἐπειδὴ ἀναφέρονται εἰς κάτι σταθερόν, διὰ τοῦτο ἀκριβῶς εἶναι μόνιμώτεροι καί ὅσον περισσότερο παρουσιάζεται τό κάλλος των τόσο περισσότερο συνδέουν τούς ἐραστές μέ αὐτό καί μεταξύ των. Αὐτός εἶναι ὁ νόμος τοῦ ἰδικοῦ μας ἔρωτος».

Μιά δυνατή φιλία γεννᾶται, ὅταν οἱ φίλοι διεξάγουν κοινὸ ἀγῶνα καί ἀμιλλῶνται εἰς τήν κατάκτησιν τῶν ὑψηλῶν κορυφῶν τῆς ἀρετῆς. Γράφει γι' αὐτή τήν κοινή ἐπιδίωξιν τοῦ ἰδίου καί τοῦ Μεγάλου Βασιλείου ὁ ἅγιος Γρηγόριος: «Κοινή ἐπιδίωξις καί τῶν δύο ἡ ἀρετὴ καί ἡ συμμόρφωσις τῆς ζωῆς μας πρὸς τίς μελλοντικὲς ἐλπίδες». Ἐξομολογεῖται διὰ τόν θεῖον πόθον των: «Τὴν ἐπιδίωξιν αὐτὴν ἔχοντες ἐμπρὸς μας κατευθήναμεν τὴν ζωὴν μας ὁλόκληρον καί κάθε ἐνέργειάν μας· μᾶς ὠδηγοῦσεν ἡ ἐντολὴ καί ἠκονίζαμεν ὁ ἕνας εἰς τόν ἄλλον τὴν ἀρετὴν μας καί εἴμεθα, ἐάν δέν εἶναι ὑπερβολικόν τοῦτο νά εἴπω, ὁ ἕνας διὰ τόν ἄλλον κανὼν καί μέτρον, μέ τά ὁποῖα διακρίνεται τό ὀρθόν καί τό μή ὀρθόν».

Ἡ ἰδανικὴ φιλία ἀνθεῖ σέ περιβάλλοντα ἀμόλυντα ἀπὸ τὴν ἀμαρτία καί τὴν συναναστροφή τῶν κακῶν καί τῶν πονηρῶν. Προσέξτε ἰδιαίτερα τίς συνετές παρατηρήσεις τοῦ ἁγίου Πατέρα μας Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου: «Ἀπὸ τούς σπουδαστές μας συναναστρεφόμεθα, ὄχι βέβαια τούς πιὸ ἀνήθικους ἀλλὰ τούς πιὸ φρόνιμους· οὔτε τούς πιὸ ἐριστικούς ἀλλὰ τούς πιὸ εἰρηνικούς καί ἐκείνους πού ἡ συναναστροφή των εἶναι ὠφελιμώτερα. Διότι ἐγνωρίζαμεν ὅτι εἶναι εὐκολώτερον νά λάβῃς τὴν ἀσθένειαν παρά νά χαρίσῃς τὴν ὑγείαν. Καί εἰς τά μαθήματα ἐφθάσαμεν νά χαιρώμεθα ὄχι μέ τά πιὸ εὐχάριστα ἀλλὰ μέ τά πιὸ ὠφέλιμα. Ἐπειδὴ καί ἀπὸ αὐτά οἱ νέοι συμμορφώνονται πρὸς τὴν ἀρετὴν ἢ τὴν κακίαν». Μακάρι ὅλοι

μας νά μπορέσουμε νά κάνουμε αυτές τίς άθάνατες συμβουλές κανόνες καί νόμους ζωής.

Ἡ ἀληθινή φιλία στηρίζεται στούς αποστολικούς λόγους καί νόμους: «ὅποιος ἀγαπᾷ δέν ζητεῖ τίποτε διά τόν ἑαυτόν του». Καί «Διά τῆς φιλαδελφίας νά γίνεσθε φιλόστοργοι μεταξύ σας. Νά προλαμβάνη ὁ καθένας τούς ἄλλους εἰς τό νά τούς ἀποδίδη τιμήν». Αὐτά ἐφήρμοζαν οἱ θεϊκοί πατέρες, ὅπως ἀναφέρει ὁ ἴδιος σεβαστός πατέρας μας Γρηγόριος: «Ἀγωνιζόμεθα καί οἱ δυό, ὄχι ποιός νά ἔχη ὁ ἴδιος τό πρωτεῖον, ἀλλά πῶς νά τό παραχωρήσῃ εἰς τόν ἄλλον· τήν εὐδοκίμησιν ὁ ἕνας τοῦ ἄλλου τήν ἐθεωρούσαμεν ἰδικήν μας... πρέπει νά πεισθῆτε ὅτι ἐζούσαμεν ὁ ἕνας μέσα εἰς τό εἶναι τοῦ ἄλλου καί δίπλα εἰς τόν ἄλλον». Ἡ ἀγάπη καί ὁ σεβασμός πού εἶχε ὁ ἅγιος Γρηγόριος εἰς τόν Μέγα Βασίλειον φαίνεται στά πιά κάτω λόγια μέ τά ὁποῖα συγκρίνεται ὁ ἴδιος μέ τόν φίλο του. Γράφει: «Τό ὠραιότερον εἶναι ὅτι ἐσχηματίσθη ἀπό ἐμᾶς μία ἀδελφότης πού ἐκεῖνος διεμόρφωνε καί κατηύθυνεν ὡς ἀρχηγός μέ κοινές ἱκανοποιήσεις, μολονότι ἐγώ ἔτρεχα πεζός δίπλα εἰς ἄρμα Λυδικόν (ταχυδρόμον δηλαδή), ὅπου καί ὅπως ἐπήγαινε ἐκεῖνος».

Τήν ἀληθινή φιλία συνδέει καί ὁ κοινός σκοπός τῆς ζωής. Ἔτσι ἄρχισε ἡ φιλία μας, ἀποκαλύπτει ὁ θεῖος πατέρας «καθώς μέ τό πέρασμα τοῦ καιροῦ ὠμολογήσαμεν τόν πόθον μας ὁ ἕνας εἰς τόν ἄλλον καί ὅτι αὐτό πού μᾶς ἐνδιέφερε ἦταν ἡ φιλοσοφία, τότε πλέον ἐγίναμεν τά πάντα ὁ ἕνας διά τόν ἄλλον».

Τήν γνήσια φιλίαν συνδέουν οἱ κοινές ἀρχές καί οἱ κοινές ἀντιλήψεις. Γι' αὐτό τό θέμα γράφει ὁ ἅγιος Γρηγόριος: «Τίποτε, νομίζω δέν ἀξίζει, ἐάν δέν ὀδηγεῖ εἰς τήν ἀρετήν καί δέν κάνει καλυτέρους ὅσους ἀσχολοῦνται μέ αὐτό. Διά τούς ἄλλους ὑπάρχουν διάφορες ὀνομασίες ἢ ἀπό τόν πατέρα ἢ ἀπό τήν οἰκογένειαν ἢ ἀπό τό ἐπάγγελμα καί τίς πράξεις των. Ἐμεῖς ὅμως ἔχομεν τό μέγα προσόν καί ὄνομα νά εἴμεθα καί νά λεγώμεθα χριστιανοί. Αὐτό ἦτο ἡ μεγαλυτέρα καύχησις γιά μᾶς».

Ἡ μεγάλη φιλία ἐκδηλώνεται μέ τρυφερότητα, εὐαισθησία, στοργή καί φιλαδελφία. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ἀναφέρεται εἰς τόν φίλον του καί τόν ἀποκαλεῖ «ὁ ἐμός Βασίλειος». Δηλαδή «ὁ δικός μου Βασίλειος». Ἔτσι γίνεται, ὅταν ἡ φιλία εἶναι ἀνιδιοτελής, καθαρή καί λουσμένη στό φῶς τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης καί ἀρετῆς. Τί λέτε; Πῶς σᾶς φαίνονται αὐτά; Δοκιμάστε τα καί θά βεβαιωθῆτε, ὅτι θά σᾶς βοηθήσουν νά δημιουργήσετε γερές καί ἰσχυρές φιλίες, πού θά ἀντέξουν στόν χρόνο καί στήν τρικυμία τῆς ζωῆς σας.

Αὐτή ἡ φιλία τῶν ἁγίων ἀνδρῶν διεφημίσθη παντοῦ εἰς τόν τότε κόσμον καί ἔμεινε εἰς τήν ἱστορίαν. Τό ὁμολογεῖ ὁ ἴδιος ὁ ἅγιος Γρηγόριος. Γράφει: «Αὐτά ἔκαμαν νά γίνωμεν γνωστοί εἰς τούς διδασκάλους καί τούς συναδέλφους μας,

γνωστοί εἰς ὅλην τήν Ἑλλάδα, καί μάλιστα εἰς τούς πιό ἐπιφανεῖς Ἕλληνας. Εἶχαμεν πλέον ξεπεράσει τά σύνορα τῆς Ἑλλάδος, ὅπως ἔγινε σαφές ἀπό διηγήσεις πολλῶν. Ἦκούοντο οἱ διδάσκαλοί μας εἰς ὄσους ἠκούοντο αἱ Ἀθῆναι, συνακουόμεθα καί ἐμεῖς οἱ δύο καί συναναστρεφόμεθα εἰς τόσους ἀνθρώπους, εἰς ὄσους καί οἱ δάσκαλοί μας καί δέν ἤμεθα ἓνα ζεῦγος ἄσημον καί κοντά καί μακράν τῶν διδασκάλων μας».

Ὁ ἴδιος θεοφόρος καί ἀγιοπνευματοκίνητος Πατέρας ἔγραψε καί τό ωραιότατον ἐγκώμιον τῆς φιλίας:

«Μέ τίποτε ἀπό ὅ,τι ὑπάρχει εἰς τόν κόσμον δέν μπορεῖ κανεῖς νά συγκρίνη ἓνα πιστόν φίλον, καί τό κάλλος του δέν ἔχει ὄρια». «Ὁ πιστός φίλος εἶναι ἰσχυρά προστασία» (Σοφ. Σολ. ς' 14-15) καί βασιλείον ὀχυρωμένον. Ὁ πιστός φίλος εἶναι ἔμψυχος θησαυρός. Ὁ πιστός φίλος εἶναι πολυτιμότερος ἀπό χρυσάφι καί ἀπό πολλούς πολυτίμους λίθους. Ὁ πιστός φίλος εἶναι κῆπος περιφραγμένος καί πηγὴ σφραγισμένη, τά ὁποῖα ἀνοίγουν πότε-πότε διά νά τά ἐπισκεφθῆ καί νά τά ἀπολαύση κανεῖς. Ὁ πιστός φίλος εἶναι λιμάνι ἀναψυχῆς. Ἄν δέ εἶναι καί πιό συνετός, πόσον καλύτερον εἶναι τοῦτο; Ἐάν δέ εἶναι καί πολύ μορφωμένος καί διαθέτη παντοειδῆ μόρφωσιν, τήν ἰδικήν μας λέγω καί ἐκείνην ἢ ὁποῖα ἦτο κάποτε ἰδική μας, πόσον καλύτερον εἶναι αὐτό; Ἐάν δέ καί υἱός τοῦ φωτός (Ἰωάν. ιβ' 36, Ἐφεσ. ε' 8), ἢ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ (Δ' Βασιλ. α' 9), ἢ ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος προσεγγίζει τόν Θεόν (Ἰεζεκιήλ μγ' 19), ἢ ἔχει ἀνωτέρας, πνευματικᾶς ἐπιθυμίας (Δαν. θ' 23), ἢ εἶναι ἄξιός νά φέρη ἓνα χαρακτηρισμόν ἀπό ἐκείνους μέ τούς ὁποίους τιμᾷ ἡ Γραφή τούς ἐνθέους καί ὑψηλούς, οἱ ὁποῖοι ἀνήκουν εἰς ἀνωτέραν τάξιν, γεγονός τό ὁποῖον ἀποτελεῖ ἤδη δῶρον τοῦ Θεοῦ καί εἶναι σαφῶς ἀνώτερον ἀπό τήν ἰδικήν μας ἀξίαν».

Ταῦτα ἐκ τῶν ἔργων τοῦ ἱεροῦ Πατρός Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου:

α) Λόγος μγ' «Εἰς τόν Μέγαν Βασίλειον» παρ. 19, 20, 21. Ε.Π.Ε. τ. 6 σελ. 161 καί ἐξῆς.

β) Λόγος ια' «Εἰς Γρηγόριον Νύσσης ἐπιστάντα μετά τήν χειροτονίαν» παρ. 1. Ε.Π.Ε. τ. 1 σελ. 285.

Πηγή: ΙΧΘΥΣ